

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Кафедра музичного мистецтва

ВИКОНАВСЬКИЙ ФОЛЬКЛОРИЗМ

**Навчальна програма
за кредитно-модульною системою
для спеціальності 7.020205
“Музичне мистецтво”,
спеціалізації “Музичний фольклор”**

Рівне - 2010

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 24 вересня 2010 р.)

ВИКОНАВСЬКИЙ ФОЛЬКЛОРИЗМ: Програма вищих навчальних закладів освіти для спеціальності 7.020205 “*музичне мистецтво*” спеціалізації “*музичний фольклор*” / Укладачі Р.І. Дзвінка, Л.Д.Гапон. – Рівне: РДГУ, 2010. – 15 с.

Укладачі: Р.І.Дзвінка, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва Інституту мистецтв РДГУ.

Л.Д.Гапон, доцент кафедри музичного мистецтва Інституту мистецтв РДГУ

Рецензенти:

Юрій Рибак, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичного мистецтва Інституту мистецтв РДГУ.

Олександр Тарасенко, доцент кафедри музичного мистецтва Інституту мистецтв РДГУ, заслужений діяч мистецтв України.

Навчальна програма схвалена і рекомендована до друку спеціалізацією музичний фольклор кафедри музичного мистецтва Інституту мистецтв РДГУ (протокол № 1 від 30 серпня 2010 р.)

ОПИС ПРЕДМЕТУ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

ПРЕДМЕТ: “ВИКОНАВСЬКИЙ ФОЛЬКЛОРИЗМ”

Напря́м, спе́ціальність, осві́тно-квалі́фікаційний ріве́нь	Характеристика навчального курсу (денна форма навчання)	Характеристика навчального курсу (заочна форма навчання)
<p>Підготовка фахівців галузі знань: 0202 “Мистецтво”</p> <p>Напря́м підготовки: 7.020205 “Музичне мистецтво”</p> <p>Спеціалізація: “Музичний фольклор”</p> <p>Освітньо-кваліфікаційний ріве́нь: спеціаліст</p>	<p>Кількість кредитів відповідних ECTS: 1,5</p> <p>Загальна кількість годин: 54</p> <p>Тип курсу: спецкурс</p> <p>Рік підготовки: V</p> <p>Семестри: X</p> <p>Практичні заняття: 30</p> <p>Самостійна робота: 24</p> <p>Індивідуальна робота: 4</p> <p>Навчальних модулів: 4</p> <p>Змістових модулів: 12</p>	<p>Загальна кількість годин: 54</p> <p>Тип курсу: спецкурс</p> <p>Рік підготовки: V</p> <p>Семестри: X</p> <p>Практичні заняття: 8</p> <p>Самостійна робота: 46</p> <p>–</p> <p>–</p> <p>–</p>

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Статус курсу в навчальній програмі:

Навчальна дисципліна “Виконавський фольклоризм” належить до розряду професійно орієнтованих дисциплін, яка відіграє важливе значення у вихованні фахівця-фольклориста, викладача музично-фольклористичних дисциплін. Курс відноситься до циклу професійно-орієнтованих дисциплін, має практичний нахил, що спрямований на підготовку висококваліфікованих фахівців здатних творчо вирішувати завдання вивчення та популяризації традиційної народної музичної культури, здійснювати керівництво фольклорним ансамблем різного типу.

Необхідність викладання даного курсу у ВНЗ України визначається цікавістю до відтворення автентичної музики та її подальшого розвитку на аматорському й професійному рівнях. Сучасна традиція у галузі обробки народної музики ґрунтується, з одного боку, на практиці виконавської діяльності численних молодіжних гуртів та фольклорних ансамблів, а з іншого, на досягненнях композиторської школи.

Навчальна дисципліна покликана забезпечити належні знання в галузі фольклоризму, розвинути у студентів творчу самостійність, збагатити професійний досвід майбутнього фахівця-фольклориста та його естетичний й художній смаки в музичному етностилі.

Опис курсу:

Курс “Виконавський фольклоризм” перебуває лише на початках свого достатнього запровадження у навчальний процес музичних факультетів та покликаний ознайомити студентів з з етнокультурними витоками української музичної культури та сучасними формами побутування музичного фольклору й особливостями його сценічного втілення. У процесі проведення практичних занять подається теоретичний матеріал, що дозволяє визначити сутність фольклоризму та його форми, а також осмислити структурні відмінності і завдання фольклорних колективів різних типів через форми слухового аналізу та допомагає визначити специфіку тих культурологічних явищ і процесів, що були продиктовані історією нашої країни.

Мета курсу:

У процесі практичного засвоєння дисципліни студенти повинні отримати фундаментальні знання через осмислення виконавського фольклоризму в професійному та аматорському виконавстві, визначити характерні його ознаки та специфічні риси проаналізувавши сучасні форми побутування музичного фольклору й особливості його сценічного втілення.

Метод навчання:

Практичні заняття з опрацюванням фахової літератури та використанням комп’ютерної техніки, аудіо-відео-наочностей, особистої ілюстрації, партитури народномузичного твору (транскрипція, аранжування).

Передумови:

У процесі засвоєння курсу майбутній фахівець повинен оволодіти спеціальними знаннями, жанровими та стилістичними особливостями, принципами і методикою сучасного фольклорного виконавства, навичками концертно-виконавської роботи. Студент повинен володіти елементарними знаннями з цілого комплексу дисциплін: експедиційно-польової роботи, музично-етнографічної транскрипції, етносольфеджіо, народного багатоголосся, методики роботи з фольклорним ансамблем, основ диригування, аналізу народно-музичних творів, аранжування, фольклорного ансамблю тощо.

Методичне забезпечення:

Під час проведення практичних занять магістранти користуються науковими виданнями та розробками з музичного фольклору українських і зарубіжних авторів, власноруч записаними та транскрибованими народномузичними творами, фонографічними та друкованими репертуарними збірками, відеофільмами, архівними матеріалами лабораторії музичної етнографії спеціалізації музичного фольклору. Важливе значення для здобуття професійного досвіду відіграє опрацювання народномузичних творів у комп'ютерних аранжуваннях. При цьому застосовується методика, яка передбачає збереження місцевої виконавської традиції в супроводі фонограми.

ЗМІСТОВІ МОДУЛІ КУРСУ

Модуль	Кількість годин, відведених на:	
	Практ. заняття	Самост. роботу
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I	6	6
Модуль 1. Етнокультурні витоки української хорової культури.	2	2
Модуль 2. Поняття композиторського фольклоризму.	2	2
Модуль 3. Політичний фольклоризм (радянський період).	2	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II	8	6
Модуль 4. Виконавський фольклоризм: аналіз творчості митців і відомих колективів зарубіжжя.	4	2
Модуль 5. Виконавський фольклоризм у сучасній хоровій культурі.	2	2
Модуль 6. Стилiзація народнопiсенних традицій у творчій діяльності народних хорів.	2	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III	8	6
Модуль 7. Імітація народномузичної (пісенної, інструментальної) традиції з орієнтацією на усереднену модель фольклоризму.	2	2
Модуль 8 Навчальні фольклорно-етнографічні колективи. Змістова діяльність.	2	2
Модуль 9. Фольклорно-репродуктивний гуртовий спів.	4	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV	8	6
Модуль 10. Самодіяльна аматорська творчість ансамблів, діяльність яких проходить в рамках організації показу на сцені.	2	2
Модуль 11. Творчість молодіжних та дитячих ансамблів міського середовища та колективів стилю фольк-музики.	2	2
Модуль 12. Практика засвоєння різножанрових народномузичних творів з використанням комп'ютерних технологій	4	2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Модуль 1. Етнокультурні витоки української хорової культури.

З історії розвитку традиційного вокального виконавства. Етнокультурні витоки українського хорового мистецтва та взаємозв'язок зі співочою традицією. Особливості культурологічних явищ і процесів, що були продиктовані історією нашої країни.

Аналіз процесів трансформації традиційної культури та адаптації фольклорних джерел в умовах глобалізованої культури, ознайомлення з різноманітними формами та практикою виконавського фольклоризму в мистецтві народного хорового співу. Слухання музики та етномузикознавчий аналіз.

Модуль 2. Поняття композиторського фольклоризму.

Поняття композиторського фольклоризму в професійному й аматорському мистецтві. Форми трансформації пісенної та інструментальної традиції на прикладі творчості українських композиторів М.Лисенка, М. Леонтовича, К.Стеценка, М.Скорика, В.Зубицького та ін. Аналіз хорових та інструментальних творів. Жанрова класифікація, особливості сучасних виконавських стилів композиторського фольклоризму.

Модуль 3. Політичний фольклоризм (радянський період).

Ідеологічна трансмісія фольклорної традиції. Культурологічні зміни з середини ХХ ст. та поширення у всьому світі “нової фольклорної хвилі”. Використання фольклору поза селянським побутом. Політичний фольклоризм у багатьох сферах життя і культури. Народні хори чи оркестри (ансамблі) народної музики, що не відтворюють регіонального виконавського стилю, а діють за шаблоном.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Модуль 4. Виконавський фольклоризм: аналіз творчості митців і відомих колективів зарубіжжя.

Ознайомлення з різноманітними формами виконавського фольклоризму в Україні й за кордоном. Виконавський фольклоризм у професійному виконавстві та його характерні ознаки. Відхід від регіональної традиції й засвоєння форм індивідуального (композиторського або аранжованого) опрацювання традиційної музики. Збереження імпровізаційності та варіантності у вторинному виконавстві і способи його засвоєння.

Аналіз творчості митців і відомих колективів зарубіжжя: «Русская музыка» (Москва, Росія), «Грамніцы» (Мінськ, Білорусь), Вальтер Мрозек – кларнет (Польща), Горан Бреговіч (Югославія), Радіо Ольштин – 50 (Польща).

Модуль 5. Виконавський фольклоризм у сучасній хоровій культурі.

Виконавський фольклоризм – новий напрямок у музичній культурі України. Особливості вторинного виконавства у сучасній народно-хоровій культурі (виконавське кліше, нівелювання регіональних пісенних стилів, слухання та аналіз творів). Формування особливого складу музичного мислення для відчуття народної музики та мистецького смаку у галузі виконавського фольклоризму.

Змістова діяльність виконавського фольклоризму (репертуар та джерела його поповнення, система жанрів, тип і характер інтонування, формування звукового ідеалу, дихання, динаміка, звуковидобування, тембр тощо).

Модуль 6. Стилізація народнопісенних традицій у творчій діяльності народних хорів.

Провідна роль автентичної музики та важливість збереження регіональних виконавських особливостей народнопісенної традиції у творчості народних хорів. Засвоєння народномузичного матеріалу через нотну систему вивчення як факт трансмісії усної народної творчості у сферу писемної традиції. Стилізація народнопісенних традицій у творчій діяльності народних хорів (Буковинський, Закарпатський, Волинський, Подільський, Черкаський).

Аналіз основних форм фольклоризму (композиторський, аранжований, етнографічний) і їх значенням у культурологічному процесі краю. Особливості сценічного втілення народномузичної культури у закритому приміщенні та на відкритих площадках.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Модуль 7. Імітація народномузичної (пісенної, інструментальної) традиції з орієнтацією на усереднену модель фольклоризму.

Нові умови та форми функціонування музичного фольклору у культурному побуті народу. Продуктивна і репродуктивна (первинні) форми – продовження усної традиції. Фольклоризм – вторинна форма життя усної традиції, що базуються на вивченні та використанні творів фольклору (на сцені, в аудиторних умовах).

Засвоєння традиційної музики через безпосереднє спілкування з носіями, слухання аудіозаписів, перегляд відеоматеріалів та вивчення спеціальної літератури.

Модуль 8 Навчальні фольклорно-етнографічні колективи. Змістова діяльність.

Діяльність фольклорних виконавців як вияв надзвичайно важливої тенденції у сучасному музичному мистецтві. Поступове згасання традиційної культури у сільському середовищі та нові реалії відродження музичної етнопедагогіки. Роль виконавців народної музики на шляху відродження регіональних стилів та функція оберегів звукового образу в умовах процесів культурологічної

глобалізації і трансформації фольклорної традиції у цивілізованому міському середовищі.

Навчальні фольклорно-етнографічні колективи «Горина», «Джерело», «Волиняни», «Хутірські музики», «Краяни» спеціалізації «музичний фольклор» Інституту мистецтв РДГУ, «Веснянка» Палацу дітей та молоді м.Рівне, «Крालиця» Київського національного університету культури та мистецтв.

Модуль 9. Фольклорно-репродуктивний гуртовий спів.

Діяльність репродуктивних або науково-експериментальних фольклорних ансамблів та окремих солістів-виконавців вокального та інструментального жанрів як своєрідне відзеркалення автентичних (первинних) народномузичних традицій у міському (вторинному) середовищі.

Мистецька професійна діяльність репродуктивних колективів та солістів-виконавців автентичної музики – вияв надзвичайно важливої тенденції у сучасному музичному мистецтві. Виховання інтересу у молоді до національного самобутнього мистецтва та етностилю, відродження та популяризація традиційної народномузичної культури свого регіону, збереження звукових образів в умовах цивілізованого міського середовища.

Фольклорно-репродуктивний гуртовий спів у творчості науково-експериментальних ансамблів “Древо” (Київ), “Муравський шлях” (Харків), “Сільська музика” (Рівне) та інші. Слухання музики та аналіз.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

Модуль 10. Самодіяльна аматорська творчість ансамблів, діяльність яких проходить в рамках організації показу на сцені.

Самодіяльна аматорська творчість фольклорних ансамблів сімейного типу, певного осередку (кутка, вулиці), ансамблі, що популяризують традиційну народномузичну культуру в сценічних умовах.

Розвиток та популяризація народномузичної традиції певного регіону в поєднанні автентичного та стилізованого виконавства. Залучення майбутніх фахівців до аналізу проблем інсценізації народномузичної спадщини в сучасних умовах на відкритих та закритих майданчиках.

Модуль 11. Творчість молодіжних та дитячих ансамблів міського середовища та колективів стилю фольк-музики.

Сучасне фольклорне виконавство на основі використання різноманітних стилів у поєднанні традиційного співу, різних варіантів інструментального супроводу та синтезу мистецтв.

Вивчення різних типів обробок у відповідності до видів фольклоризму (композиторський, аранжований, етнографічний). Особливості стилізації народномузичного матеріалу для співака чи виконавця на інструменті у супроводі співаків (ансамблю чи хору) чи інструментального ансамблю (оркестру).

Аранжування для соліста чи ансамблю у супроводі фонограми, у тому числі з поєднанням інструментального ансамблевого супроводу.

Аналіз творчості та слухання молодіжних та дитячих ансамблів міського середовища та колективів стилю фольк-музики («Смерека», «Країна-У», «Гайдамаки», «Пікардійська терція», «Веселі галичани» та інші).

Модуль 12. Практика засвоєння різножанрових народномузичних творів з використанням комп'ютерних технологій.

Методика та практика засвоєння зразків аранжованого фольклоризму і самостійного вивчення (наслідування, копіювання під фонограму) різножанрових народномузичних творів (вокальних, інструментальних) з використанням комп'ютерних технологій. Самостійна робота й практичні заняття під керівництвом викладача спрямовані на опрацювання народномузичного матеріалу і формування навичок виконання під фонограму.

Принципи підбору та опрацювання репертуару з урахуванням сучасної гармонії. Специфіка стильової імпровізації традиційного співу чи гри на музичному інструменті та умови її адаптації до практики сучасного фольклорного виконавства.

Ілюстрація народномузичних творів під фонограму та розвиток гармонічного слуху, вміння опрацьовувати автентичний музичний матеріал у різних формах фольклоризму з подальшою постановкою на сцені. Комплексна робота з презентації фольклорного матеріалу на основі органічного поєднання традиційного і сучасного у виконавстві.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

1. Підготувати інформацію (усно, письмово) про вторинний фольклорний колектив міського середовища (спосіб організації, репертуарну спрямованість, манеру та виконавський стиль).
2. Дати характеристику реконструкції обрядодії (1-2) у сценічному варіанті, здійсненню вторинним фольклорним ансамблем (відеозаписи практичної частини державного іспиту студентів кафедри попередніх років).
3. Підготувати транскрипції (можна використовувати друковані збірки або ж аудіозаписи) народновокальних та інструментальних творів для формування репертуару до певного річного циклу свят (зима, весна, літо, осінь або ж до конкретного свята) для вторинного фольклорного ансамблю враховуючи регіональний стиль виконавства, музичні дані учасників та можливості колективу.
4. Дати характеристику манери виконання певного фольклорного колективу у відповідності до перейняття чи наслідування музичної традиції конкретного локального середовища (за вибором педагога).
5. На заданий викладачем зразок одноголосого народновокального твору підібрати кілька варіантів зачину, вивід, нижній підголосок.
6. Створити програму власного концертного виступу або виступу фольклорного ансамблю із презентації автентичного та вторинного виконавства (участь у фестивалі, виступ під час урочистого концерту до певного свята, дати, окрема концертна програма тощо).
7. Визначити спільні риси та відмінності двох фольклорних ансамблів у межах однієї традиції.
8. Виконати два народномузичні твори під фонограму (–). Представити фольклорну програму із 2-3 творів, що передбачає поєднання автентичного виконавства і стилізації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів. Актуалізація звичасвої традиції. – К., Український світ, 2002. – С.214-236.
2. Баренбойм Л. Музыкальная педагогика и исполнительство.– Л., 1974.
3. Грица С. Проблеми репрезентації фольклору на святі народної творчості // Народна творчість та етнографія. – 1989, №5. – С.5-9.
4. Грица С. Традиція та імпровізація в пісенному виконавстві. // Народна творчість та етнографія. – 1997, №3. – С.59-71.
5. Єфремов Є. Дослідження народнопісенного виконавства через моделювання інваріанта пісні. // Українське музикознавство. – Вип.20. – К., 1985. – С.79-99.
6. Іваницький А. Українська народна музична творчість. – К., 1999.
7. Колесса Ф. Українська народна пісня в найновішій фазі свого розвитку. //Колесса Ф.М. Фольклористичні праці. – К., 1970.
8. Луканюк Б.Активне фольклорне середовище як фактор композиторськоо стилю. Українське музикознавство. – Вип.22. – К., 1987. – С. 38-48.
9. Молдавін М. Народний підголосковий спів. – К., 1980.
10. Українське народне багатоголосся. – К., 1963.

ДОДАТКОВА

1. Гапон Л. Інценізація весільних обрядів: Навчальний посібник. – Рівне, 2006. –146 с.
2. Грица С. Трансмiсія фольклорної традиції: Етномузикологічні розвідки. – Київ–Тернопіль: Астон, 2002. – 236 с.
3. Дзвінка Р. Джазова імпровізація. Навчальний посібник з грифом МОіНУ. – Рівне. –2007. – 98 с.
4. Дзвінка Р., Филипчук М., Лозинський О. Хрестоматія з класу естрадного ансамблю: Навчально-репертуарний посібник. – Рівне: РДГУ, 2001. – 73 с.
5. Динаміка фольклорного виконавства: Матеріали науково-практичної конференції до 30-річчя кафедри музичного фольклору / Ред. колегія Р.І.Дзвінка, Н.О.Супрун-Яремко, Б.І. Яремко, Ю.П. Рибак. – Рівне, 2009. – 119 с.
6. Корній Л. Історія української культури. Ч.ІІІ. – К., 2001.
7. ПархоменкоЛ. М.Лисенко в контексті української хорової музики: Тези Міжнародної наукової конференції. – К., 1992. – С.34-37.
8. Шокало О. Звичаєва традиція як основа української національної педагогіки. // Освіта в українському зарубіжжі. Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2001. – С.175-182.
9. Формирование учебной деятельности студентов (Под ред. В.Ляудис).– М.: Изд-во Моск.ун-та, 1989.
10. Юзюк О. Методика викладання народного солоспіву: Курс лекцій. – Рівне, 2007.

**ОРІЄНТОВНА ОЦІНКА
ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ
У РЕЙТИНГОВІЙ СИСТЕМІ З ДИСЦИПЛІНИ
АНРАНЖУВАННЯ**

№№	Вид навчальної роботи	Оцін. Бали
1. ОБОВ'ЯЗКОВІ		
<i>1.1. Систематичність і активність у роботі</i>		
1.1.1.	Відвідування занять (одного)	4
1.1.2.	ІНТЗ – якісне виконання завдань з самостійної роботи	1-3
1.1.3.	Своєчасне складання форм контролю	5
<i>1.2. Виконання модульних завдань</i>		
1.2.1.	Збір етнографічного та ілюстративного матеріалу	5-8
1.2.2.	Робота під час професійної практики	5-9
2. ЗА ВИБОРОМ СТУДЕНТА		
2.1.	ІНТЗ – підготовка концертного виступу чи доповіді на кафедральну науково-практичну конференцію (презентацію)	8
2.1.2.	ІНТЗ – підготовка ілюстративного матеріалу та використання під час навчально-педагогічної практики	5
2.1.3.	Концертно-виконавська діяльність у ансамблях малих форм у навчальних закладах різного рівня	5

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ
(за кредитно-модульною системою)

Змістовий модуль		Сума
Модуль 1	Модуль 2	Мод. 1 + Мод. 2
50	50	100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ:

90 – 100 балів – відмінно / А /

75 – 89 балів – добре / ВС /

60 – 74 балів – задовільно / DE /

35 – 59 балів – незадовільно з можливістю повторного складання / FX /

1 – 34 – незадовільно з обов'язковим повторним курсом / F /

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Даний курс має повне навчально-методичне забезпечення, яке подане у вигляді навчальних, методичних посібників, методичної літератури викладачів, нотних видань, аудіо-, відеозаписів традиційної народної музики з лабораторії музичної етнографії кафедри.

ЗМІСТ

Опис предмету навчального курсу.....	3
Пояснювальна записка.....	4
Змістові модулі курсу.....	6
Індивідуальні навчально-творчі завдання	11
Рекомендована література.....	12
Орієнтовна оцінка.....	13
Шкала оцінювання.....	13

ДЛЯ ЗАМІТОК